

Norsk økonomi etter Nasjonalbudsjettet

Webinar 15. oktober 2024

Torbjørn Eika

<https://www.ks.no/fagomrader/okonomi/sjefokonomens-side/>

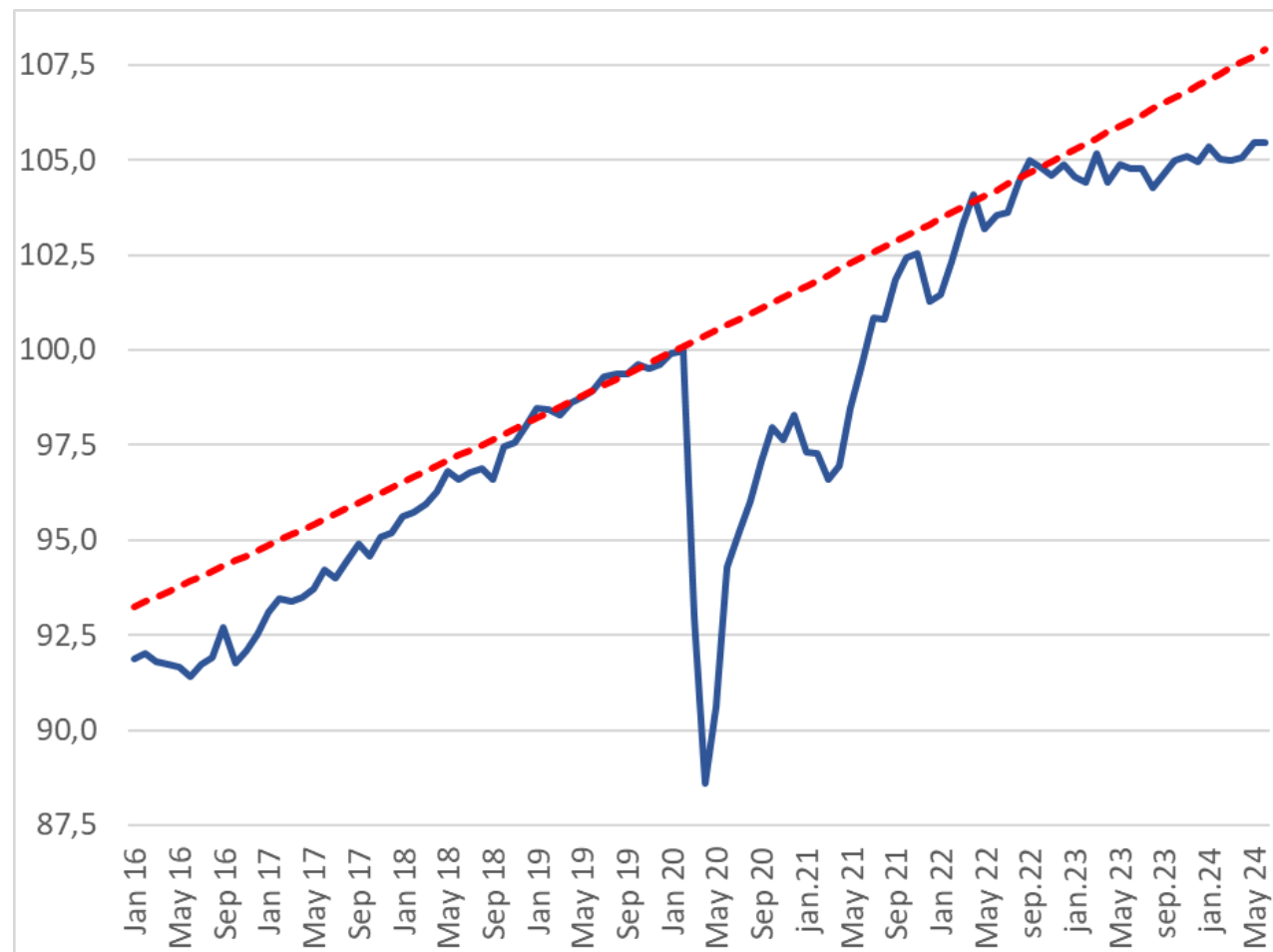
Hvorfor være opptatt av norsk makroøkonomi?

- Sysselsetting
- Boligpriser
- Deflator
- Rente

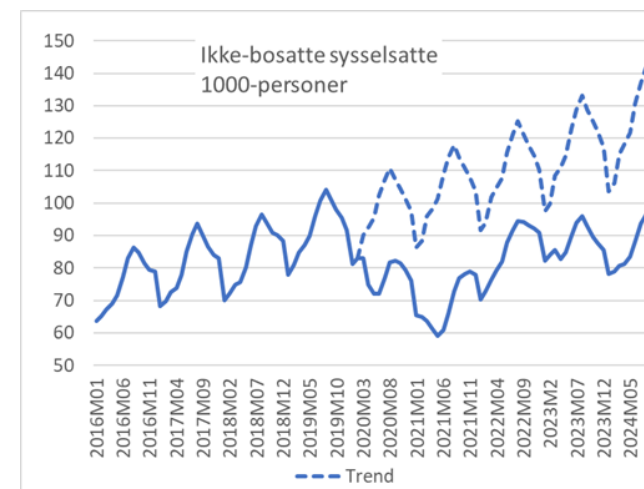
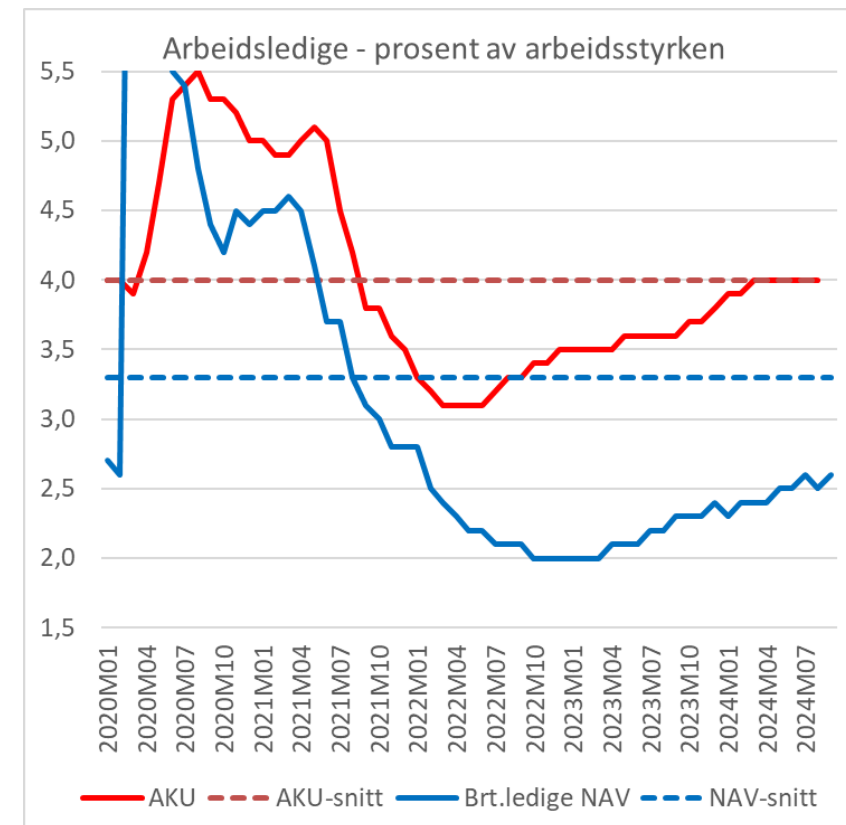
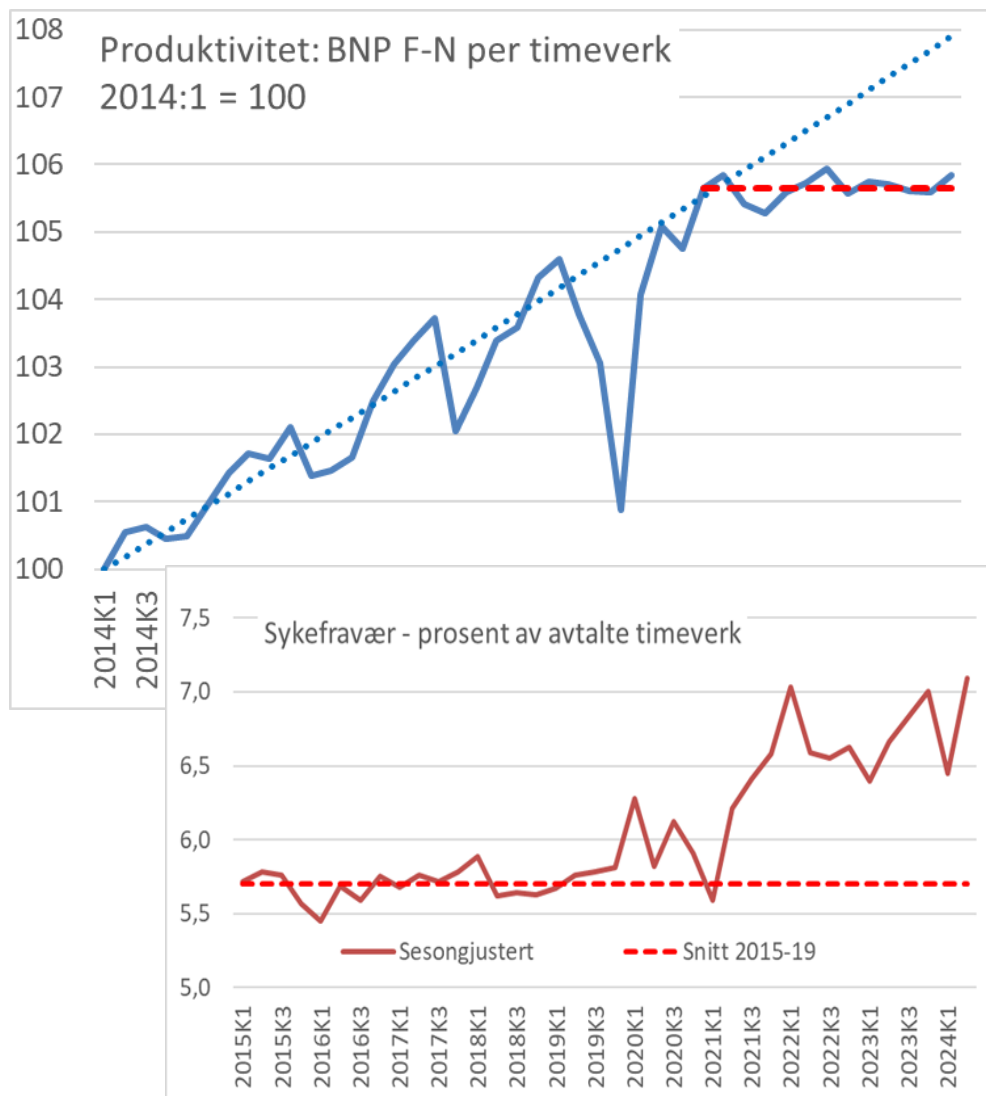
Meget svak aktivitetsutvikling i fastlandsøkonomien.....

- «Ingen» underliggende vekst i fastlandsøkonomien etter september 2022

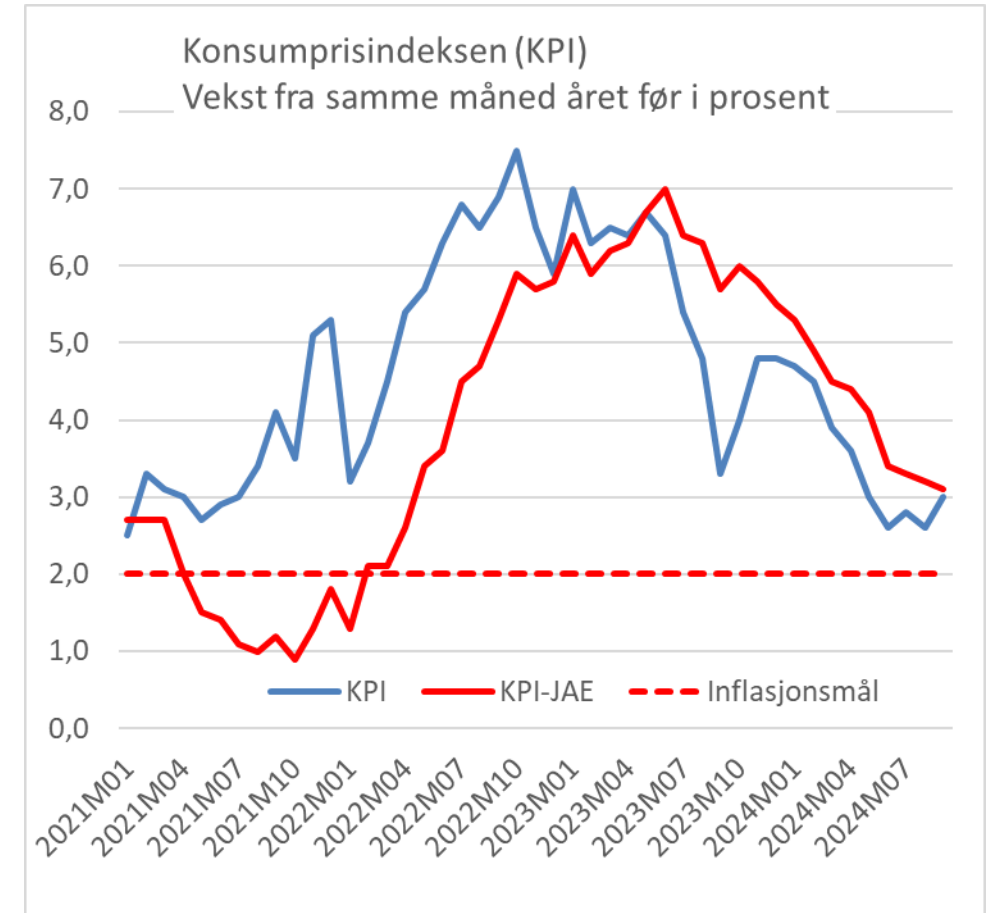
Men ledigheten er relativt «normal» eller lav

- Hvorfor når produksjonsveksten er så svak?

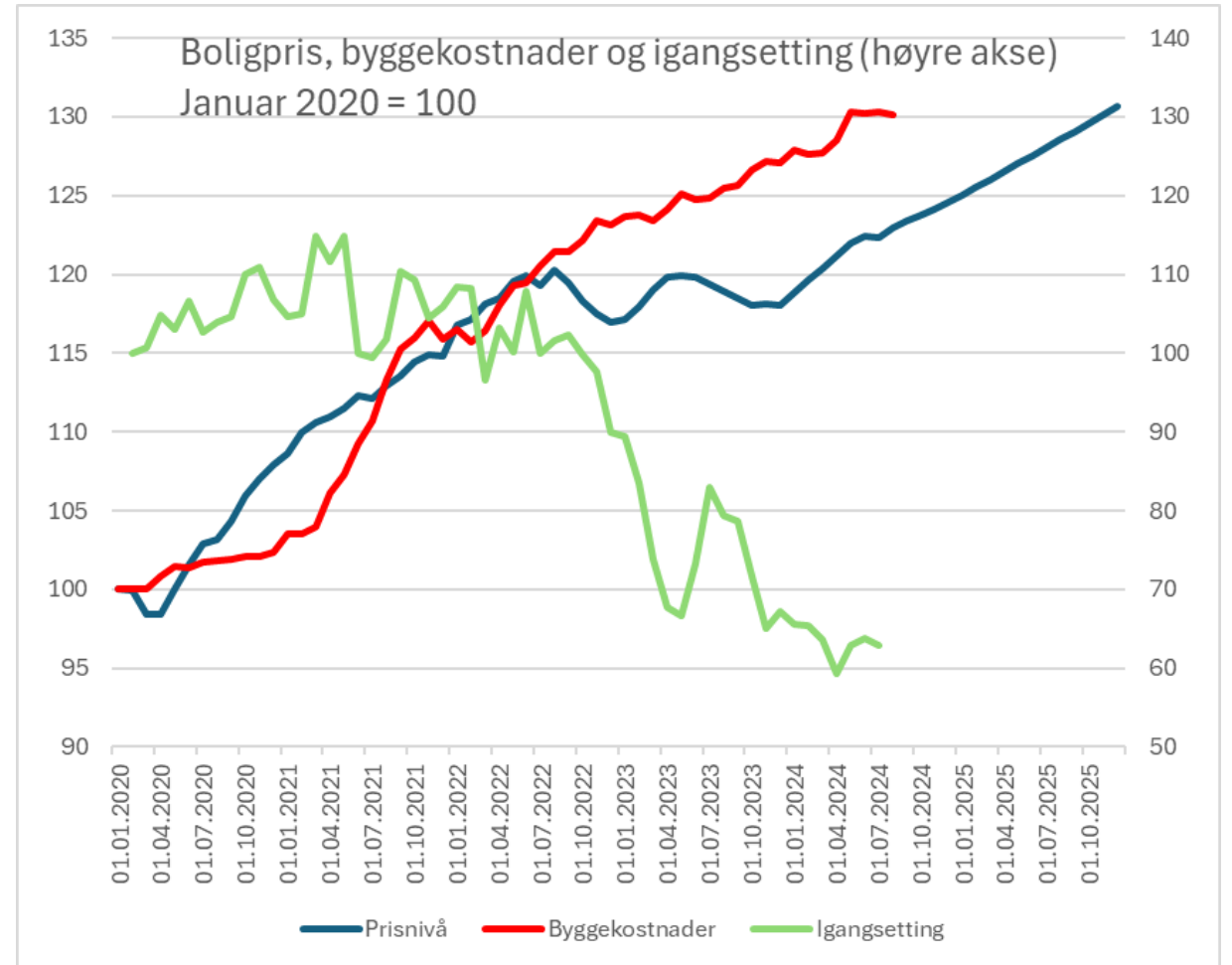
Inflasjon over målet på 2 pst. - på vei ned – fallet bremser opp

- Først drevet opp av internasjonale forhold
- Nå demper utenlandske impulser
  - Men svak krone
- Mars-september:
  - Underliggende prisvekst 3,0 pst.

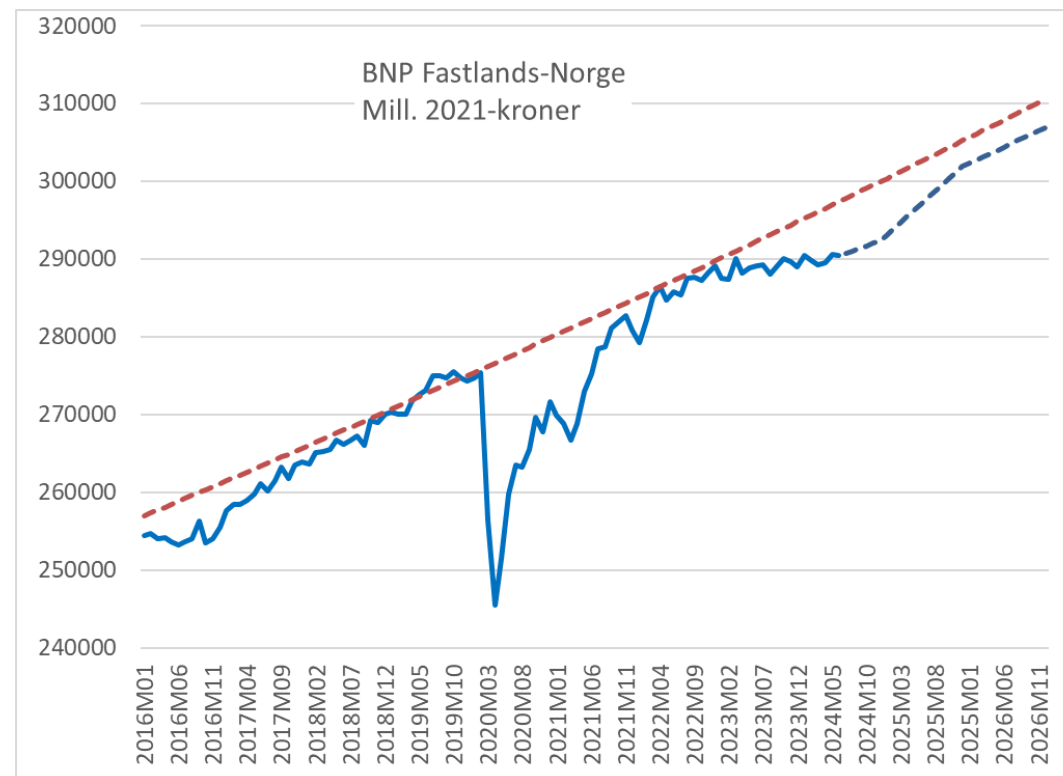
Boligprisene har kommet opp før rentenedgangen

- Reallønnsvekst og forventning om lavere rente trekker opp
- Med moderat rentenedgang gjennom 2025
- Boligprisprognoser:
  - Årsvekst (SSB/NB):
    - 2024: (2,5) - 2,9 pst.
    - 2025: 3,8 - 5,4 pst.

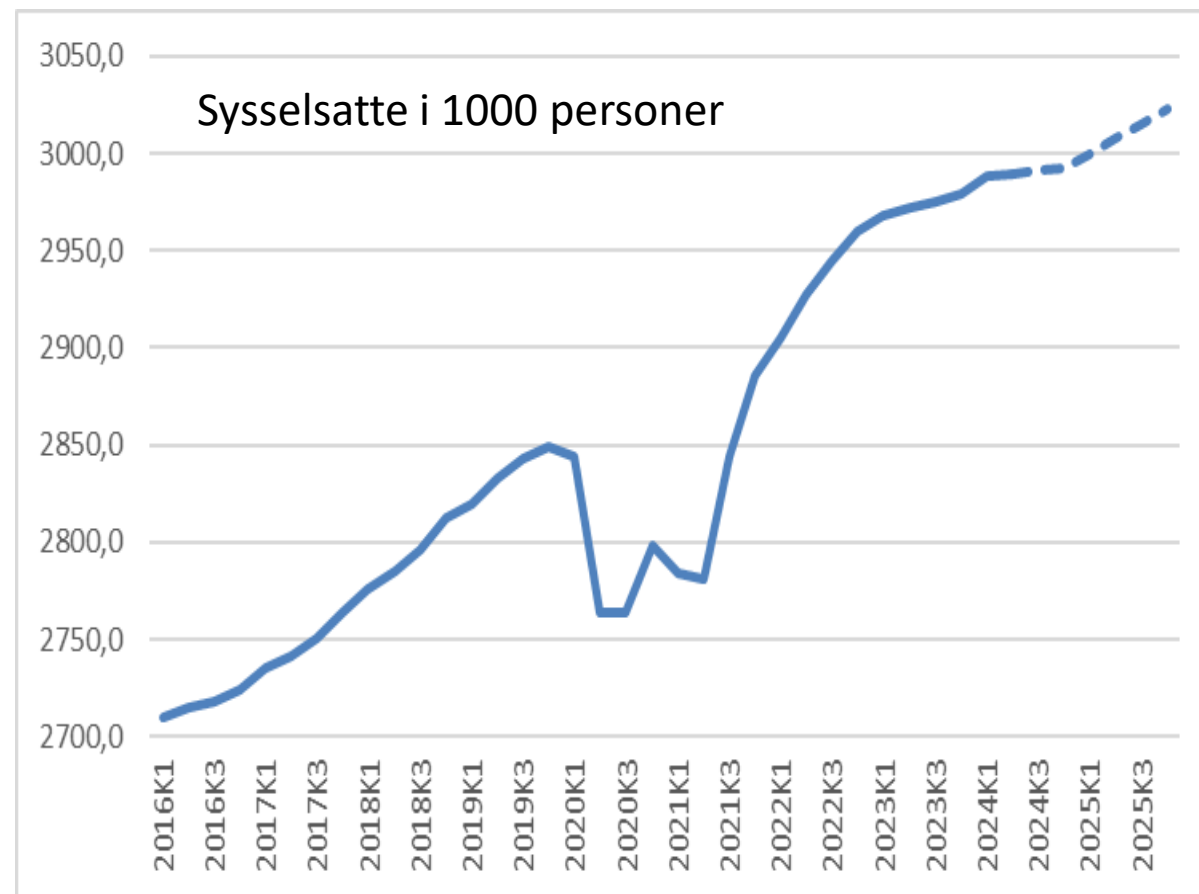
NB25: Litt for optimistiske?

- Boliginvesteringer fra -17 i år til +12 neste år
- Aktivitetsvekst i kommunesektoren 1,1 pst i år
1,4 pst. neste år

Moderat vekst i sysselsettingen – til tross for oppsving i aktiviteten framover?

- Økt produktivitet i NB25
- Vekst i sysselsettingen 0,5-0,7 pst. i 2024 og 2025
- Marginal økning i arbeidsledigheten

Hva skal vi tro om kommunal deflator? NB25 på sporet ...men stor usikkerhet – særlig strøm

- NB25 - 2024: 4,4 prosent

- Lønnsvekst: 5,2 pst.
- KPI-vekst: (NB25: 3,7 pst.) 3,2 pst.
- Prisvekst kom.sektor: +0,25 pst.

- **Eikas deflatorvekst: 4,5 pst.**

- NB25 – 2025: 4,1 prosent

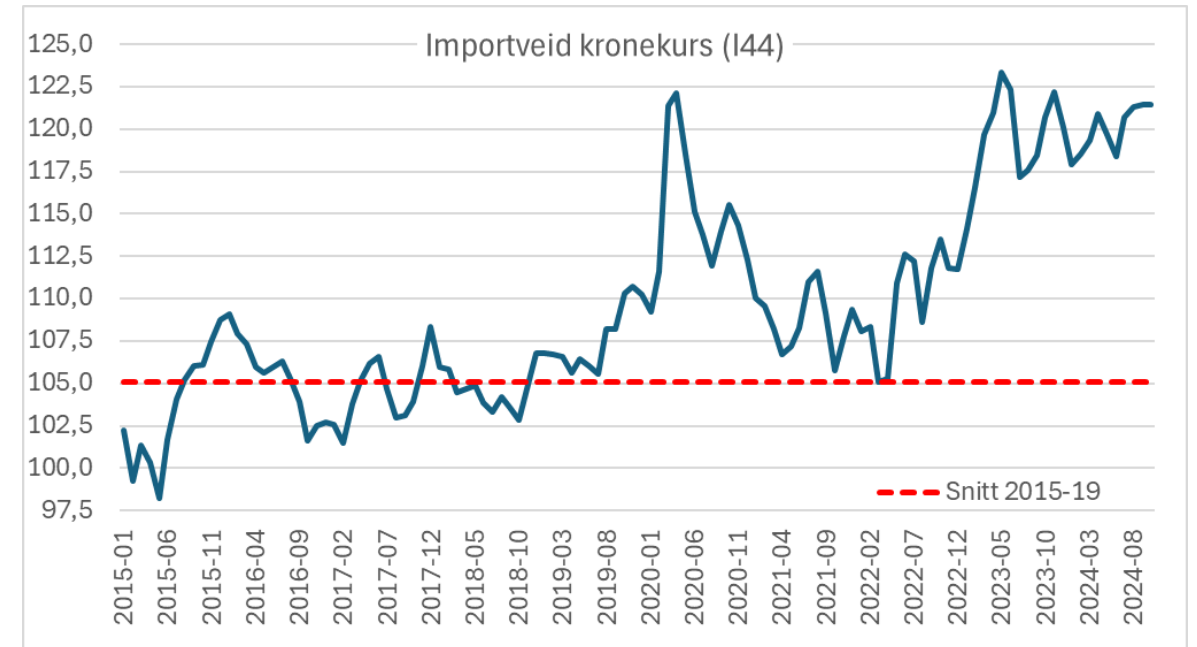
- Lønnsvekst 4,5 pst.
– Redusert arbeidsgiveravgift
- KPI-vekst (NB25: 3,0 pst.) 3,3 pst.
- Prisvekst kom.sektor: +0,5 pst.

- **Eikas deflatorvekst: 4,1-2 pst.**

Svak valutakurs er utfordrende

(Men veldig sterk kronkurs er verre)

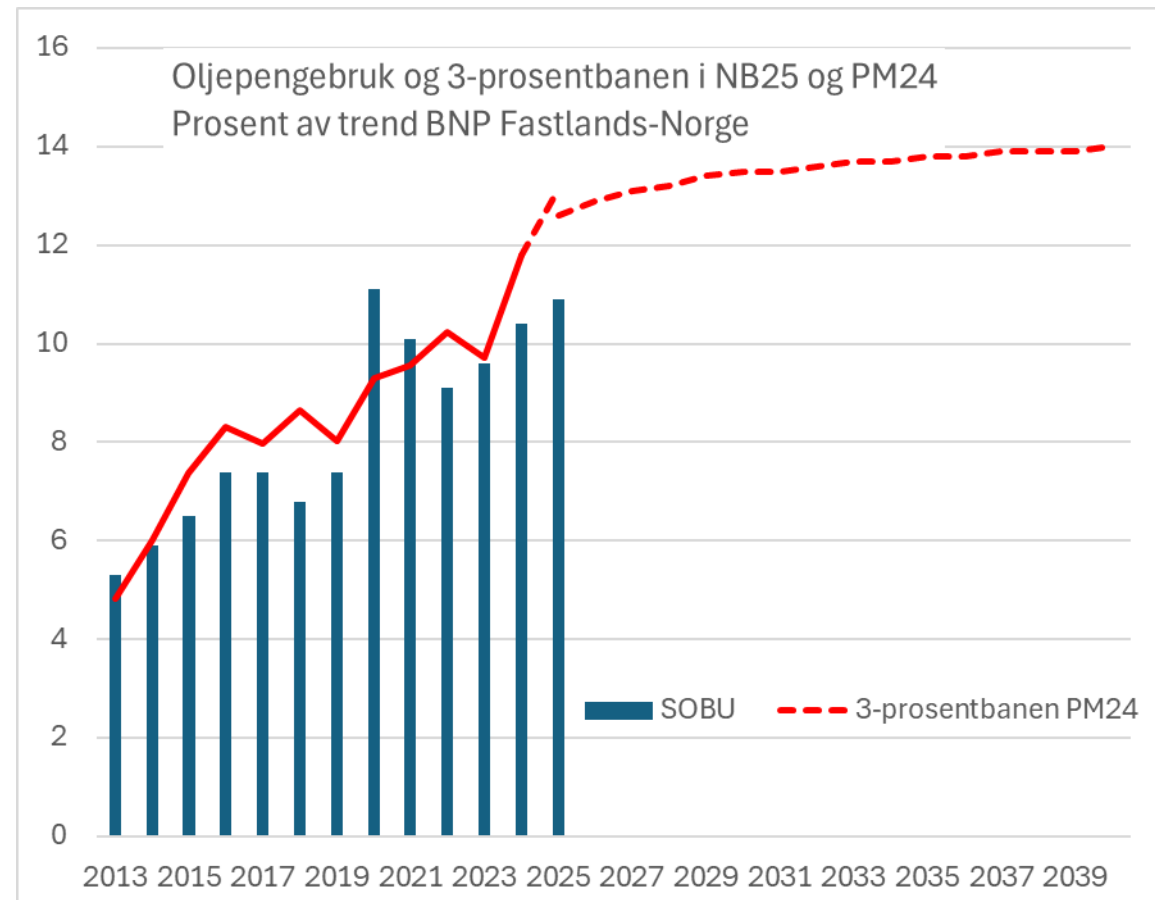

- Importveid kronkurs 14. oktober nær 16 prosent svakere enn i mars 2022
- Svak krone gir ekstra prisvekst og bedret lønnsomhet i K-sektor
- Bedre lønnsomhet i K-sektor gir høyere lønn og en uoptimalt stor K-sektor

Finanspolitikk framover

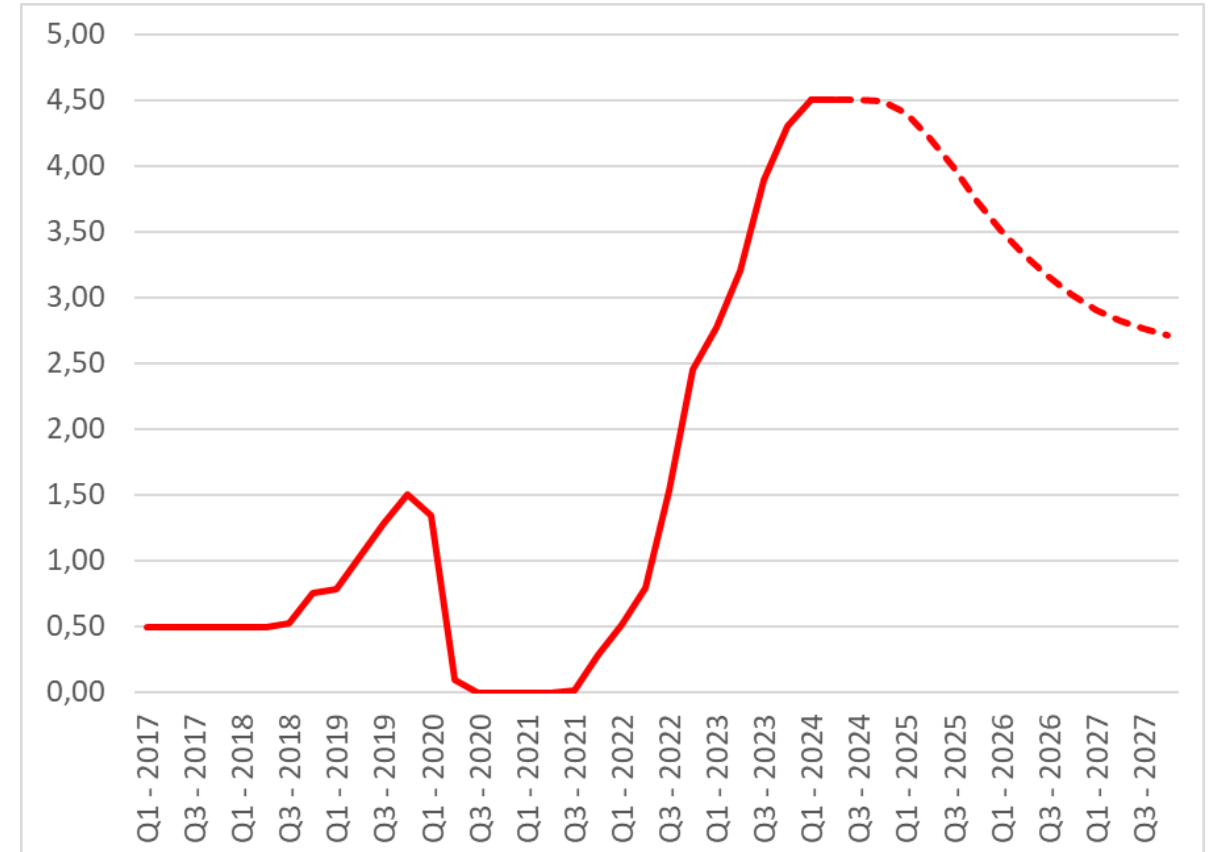
- Handlingsregelen gir rom for høyere pengebruk
- Hva krever balanse i norsk økonomi?
- Bør normalt ha stor buffer til 3-prosentbanen
  - Verdens børser kolliderer fra tid til annen
  - Kronekursen kan endres mye og fort
- Langsiktig bærekraft
  - Demografi
  - Forsvar og beredskap
  - Ukrainske flyktninger
  - Støtte til Ukraina
  - Klima&natur
  - Svak vekst i skattegrunnlag og etter hvert i oljeinntekter

Kronekursen nøkkelen til rentenedgang

- **2-4 rentenedsettelse gjennom 2025**
  - **Nedgang styringsrenta, årsgjennomsnitt: 0,1-0,4 pst.poeng**
- **KS-Eika: Ingen rentenedgang før krona har «stabilisert seg»**
  - Med mindre
    - Ledigheten blir høy
    - Inflasjonen klart under 2,0 pst.

Norges Banks rentebane september 2024

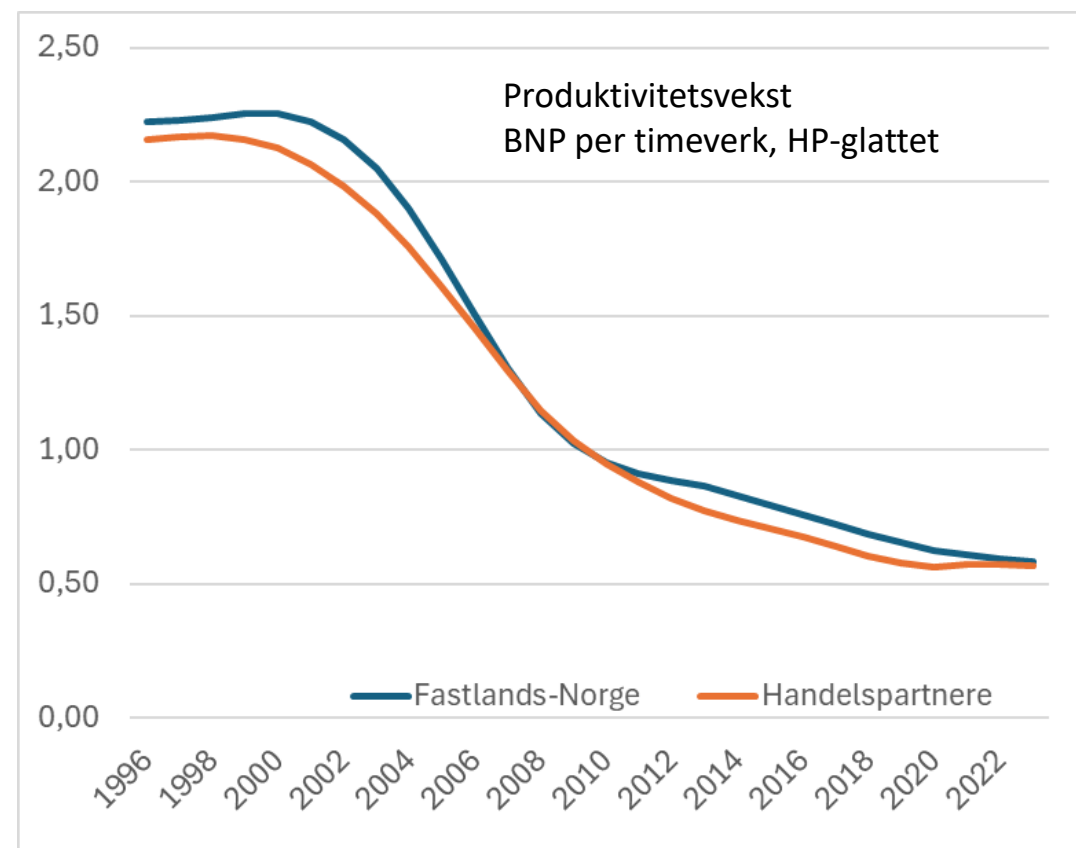
Dett var dett

<https://www.ks.no/fagomrader/okonomi/sjefokonomens-side/>

Ingen særnorsk svak produktivitetsutvikling

- Svakt i de fleste sammenliknbare land
- Lav produktivitet kan dermed ikke være forklaringen bak svak krone

Kommuneøkonomien og statsbudsjett 2025

Webinar økonomisjefer mv, 15. oktober 2024, Rune Bye og Sigmund Engdal

Svært krevende kommuneøkonomi, også inn i 2025

NRK Nyheter Sport Kultur Humor Distrikt Mer ~ Logg på Søk

Nordland Nyhetscenter Mobilvideo Snakk med oss TV Radio Tips oss!

Styrer mot underskudd på 325 millioner kroner – skylder på «yngrebølge»

Bodø har brukt for mye penger over år, og fortsetter med det. I tillegg er sparepengene brukt opp. – Dette skjer til tross for at de ansatte står på for å kutte kostnader.

Sondre Skjelvik
Journalist

Publisert i går kl. 17:02
Oppdatert i går kl. 17:04

Bodø kommunes økonomi er fullstendig skakkjært.
FOTO: SONDRÉ SKJELVIK

Stord kommune må kutte 75 millioner i 2025

Stord kommune står overfor tøffe økonomiske tider. Under dagens budsjettkonferanse i formannskapet ble det klart at kommunen må kutte hele 75 millioner kroner i 2025.

Forventer 250 millioner kroner i underskudd i år

Kommunedirektør Camilla Dunsæd legger fra 1. tertialrapport i formannskapet 12. juni og i bystyret 19. juni. Foto: Tor Erik Schrøder

43 millioner i merforbruk: – Vi løfter en god del virkemidler som definitivt ikke er populære

Dramatisk for Eidskog-økonomien – må øke kassakreditten og hogsten i kommuneskogen

2024 – KS undersøkelse etter 2. tertial

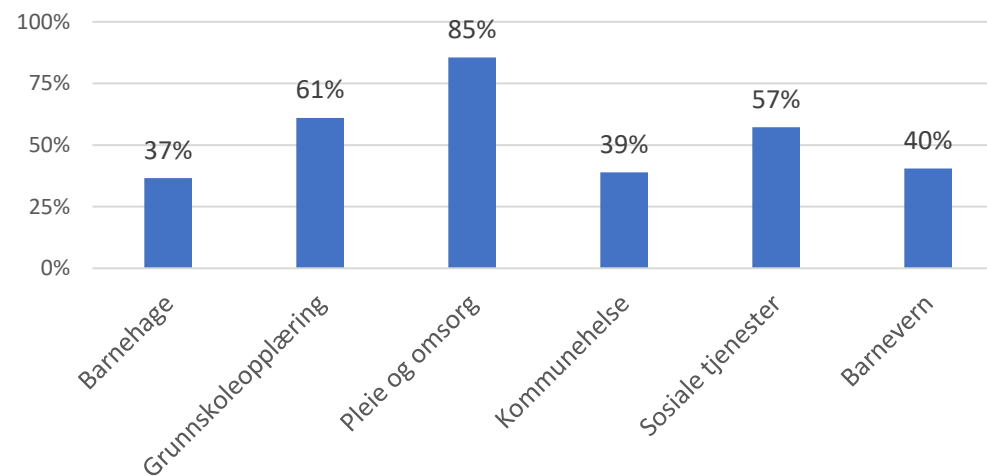

Undersøkelse om forventet økonomisk status for 2024 - kommunene per 2. tertial 2024

Mer-/mindreforbruk i tjenesteområdene - prognose per 2. tertial

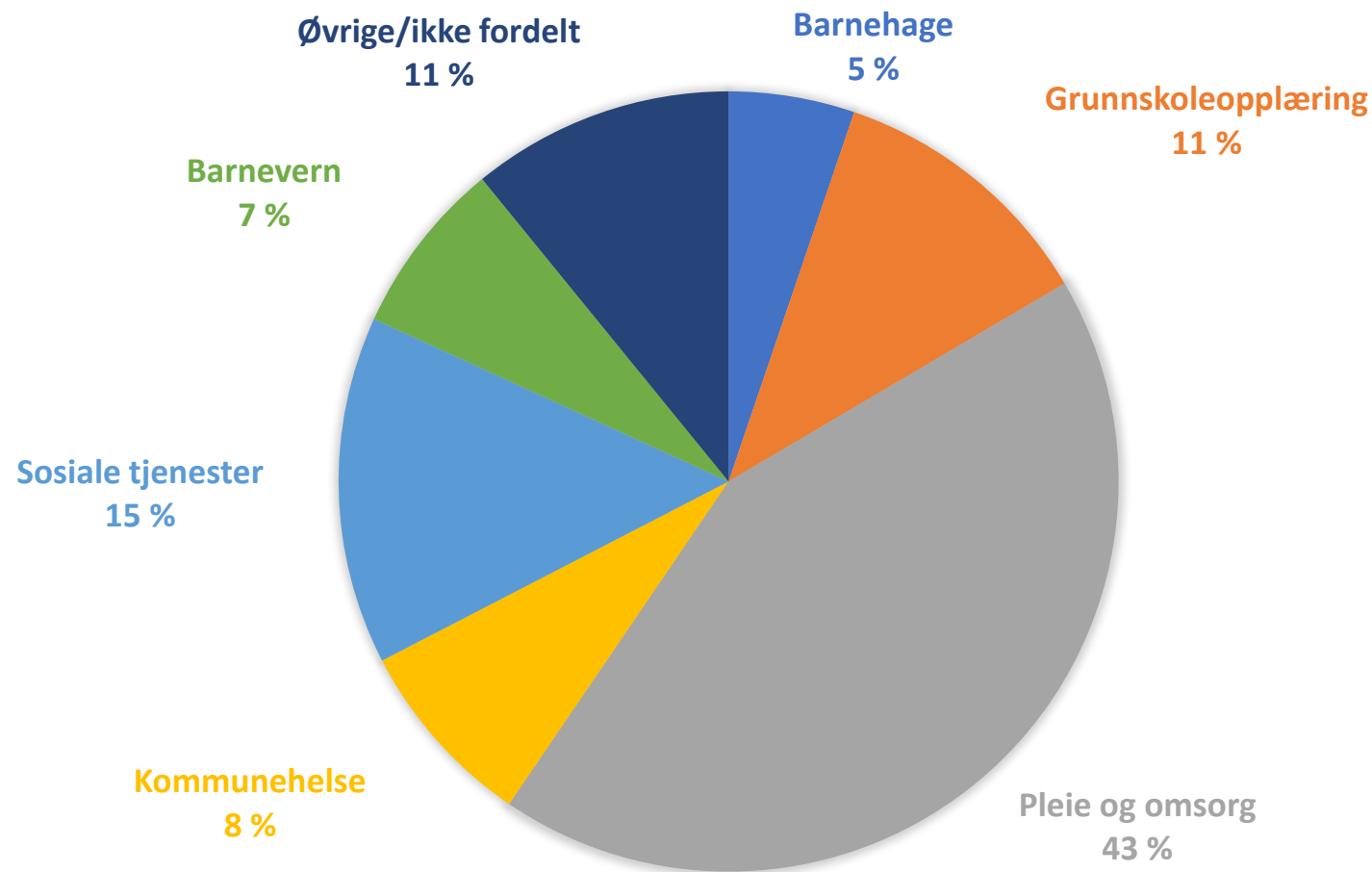

Merforbruk etter tjenesteområde andel av 131 kommuner med merforbruk

Samlet rapporteres det om merforbruk på nesten 6 mrd. kroner fra de 170 kommunene som har svart på KS' undersøkelse (69 prosent av folketallet utenom Oslo)

MERFORBRUK I KRONER FORDELT PÅ TJENESTEOMRÅDER

Økte behov for kommunale tjenester utfordrer kommunenes tjenesteproduksjon og skaper samtidig finansielle utfordringer

Flere ressurskrevende yngre tjenestemottakere (helse og omsorg)

Flere eldre med sammensatte pleiebehov

Utskrivningsklare pasienter fra spesialhelsetjenesten

Økte utgifter sosialhjelp, både flyktninger og norske.

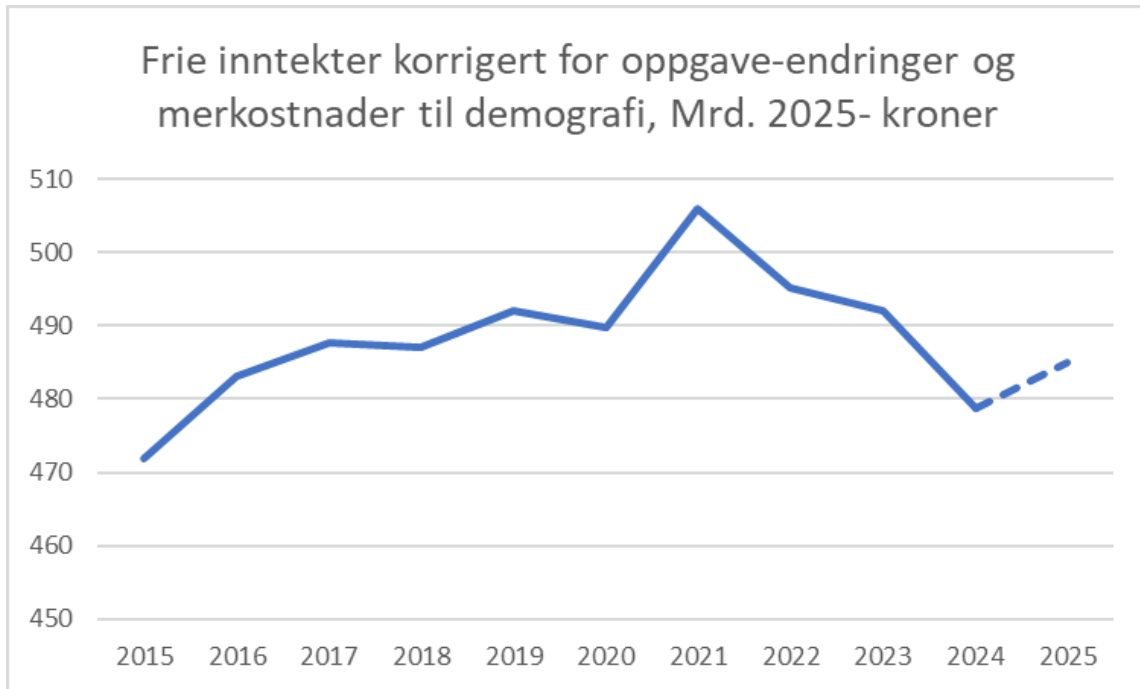
Vanskelig å rekruttere personell som medfører økte kostnader i overtid, forskjøvet vakt, kjøp fra vikarbyrå og kjøp av dyre plasser.

Økt behov for tilrettelegging i barnehagene og skolene, inkludert spesialpedagogiske tiltak og spesialundervisning

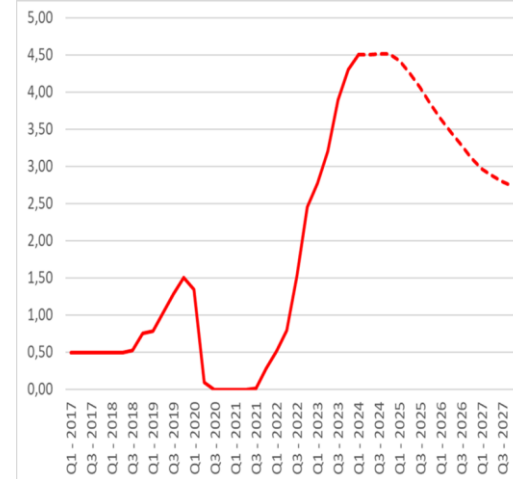
Økte behov bolig, aktivitet og tilrettelagt arbeid

Press i barnevernstjenestene

I 2024 er nivået på de frie inntekter lavere enn 2016, og sammen med kraftig økning i rentekostnader har ført til at økonomien er svært presset i mange kommuner

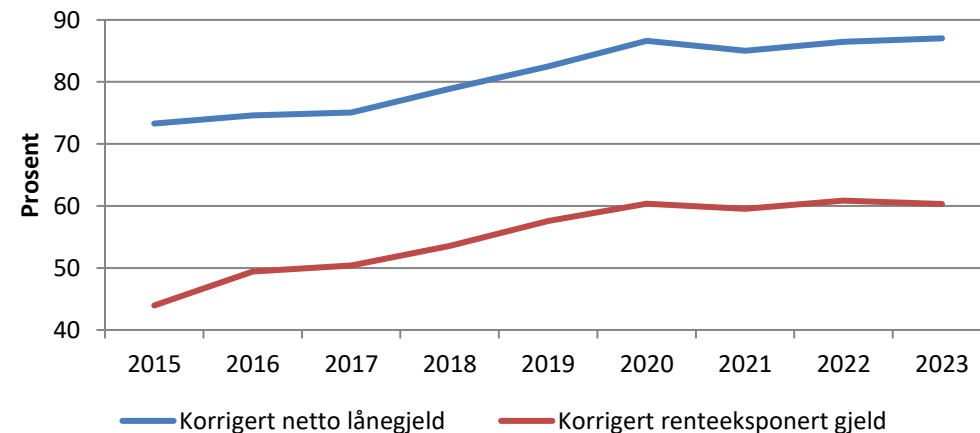

Norges Banks rentebane juni 2024

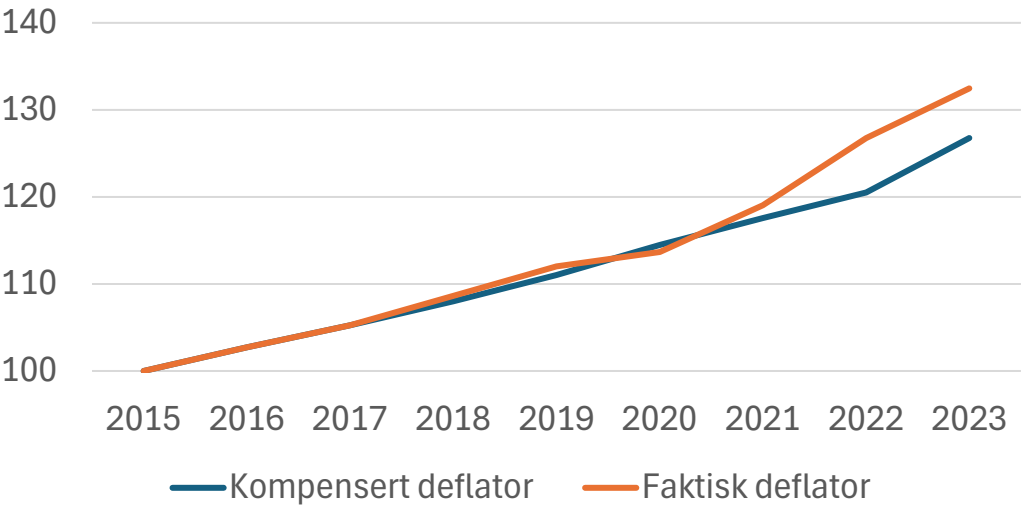
Stilisert: Økte rentekostnader fra 2021 til 2024: 15 mrd. kroner

Korrigert netto lånegjeld og korrigert rentekspontert gjeld i prosent av driftsinntekter, kommunekonsern¹

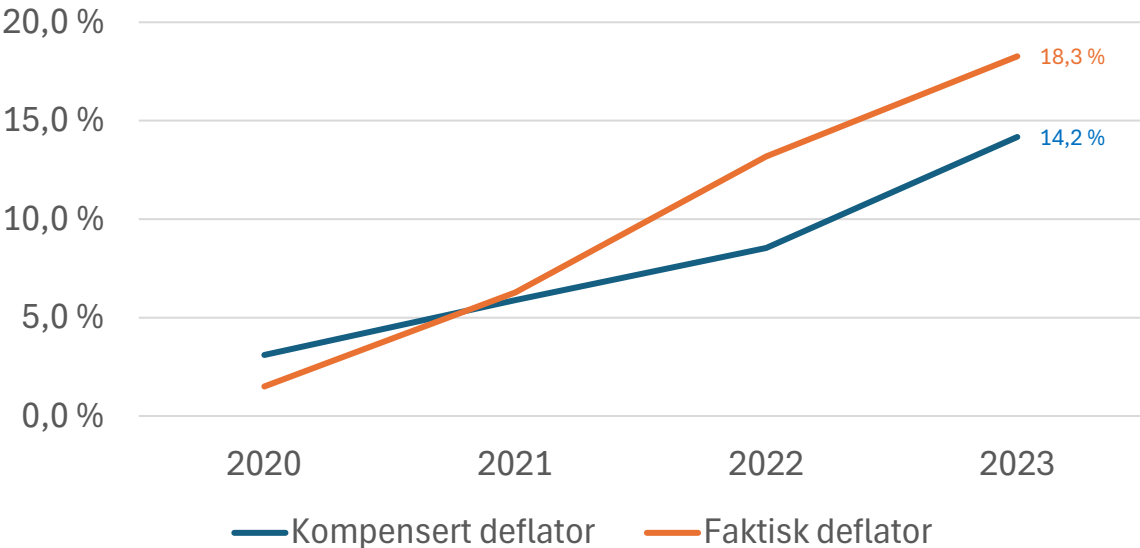
Uforutsett og ikke kompensert prisvekst i 2022 – hovedårsaken til en presset kommuneøkonomi

Illustrasjon av isolert effekt av lønns- og prisvekst akkumulert 2015 - 2023

I overkant av 4 prosentpoeng høyere prisvekst enn anslått i perioden 2020 til 2023 reduserer isolert sett kjøpekraften til frie inntekter med 17 mrd. kroner i kommuner og fylkeskommuner.

Isolert effekt av lønns- og prisvekst 2020 - 2023, akkumulert

I perioden 2020 – 2023 er samtidig frie inntekter oppjustert med i underkant av 6 mrd. kroner i RNB, hovedsakelig begrunnet med endrede lønns- og prisanslag.

Ekstra prisvekst utover det som er kompensert, og som kommuner og fylkeskommuner må finne dekning for innenfor egne budsjettammer, utgjør dermed i størrelsesorden 11 mrd. kroner.

Nye anslag for 2024 i Nasjonalbudsjettet trekker i feil retning for kommuneøkonomien

Skatteanslaget nedjustert med 2,5 mrd. kroner

Sannsynlig at skattesvikten i år blir større enn anslått i Nasjonalbudsjettet
Engangseffekt i 2024

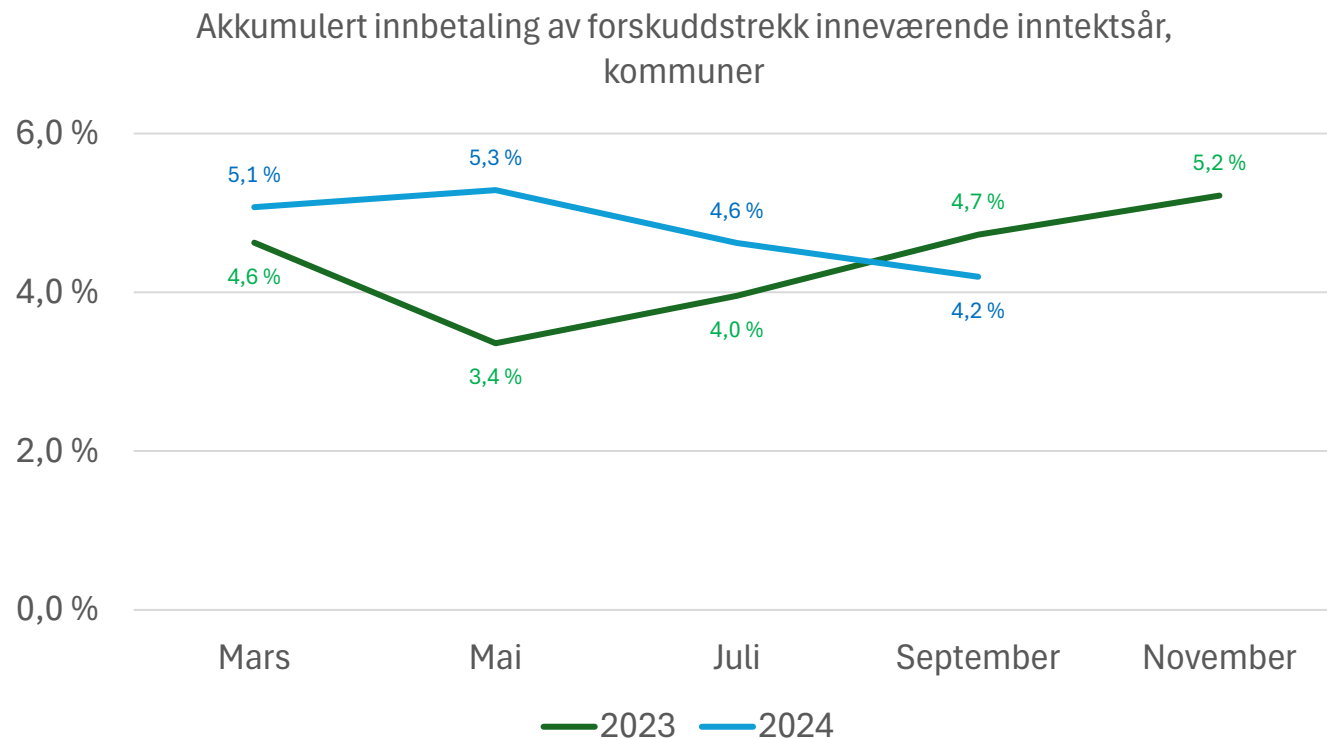
Kommunal lønns- og prisvekst (deflator) oppjustert med 0,1 prosentpoeng til 4,4 prosent

Reduserer realinntektene med om lag 0,5 mrd. kroner for kommuner og fylkeskommuner både i år og neste år

Anslaget for pensjonskostnader er økt med 2,5 mrd. kroner til 4,5 mrd. kroner.

Økningen må kommuner og fylkeskommuner selv finne dekning for innenfor egne budsjetterramme

Ingen drahjelp fra ekstra skatteinntekter i 2024 – svak utvikling i innbetalt forskuddstrekk og forskuddsskatt vedr. inneværende inntektsår

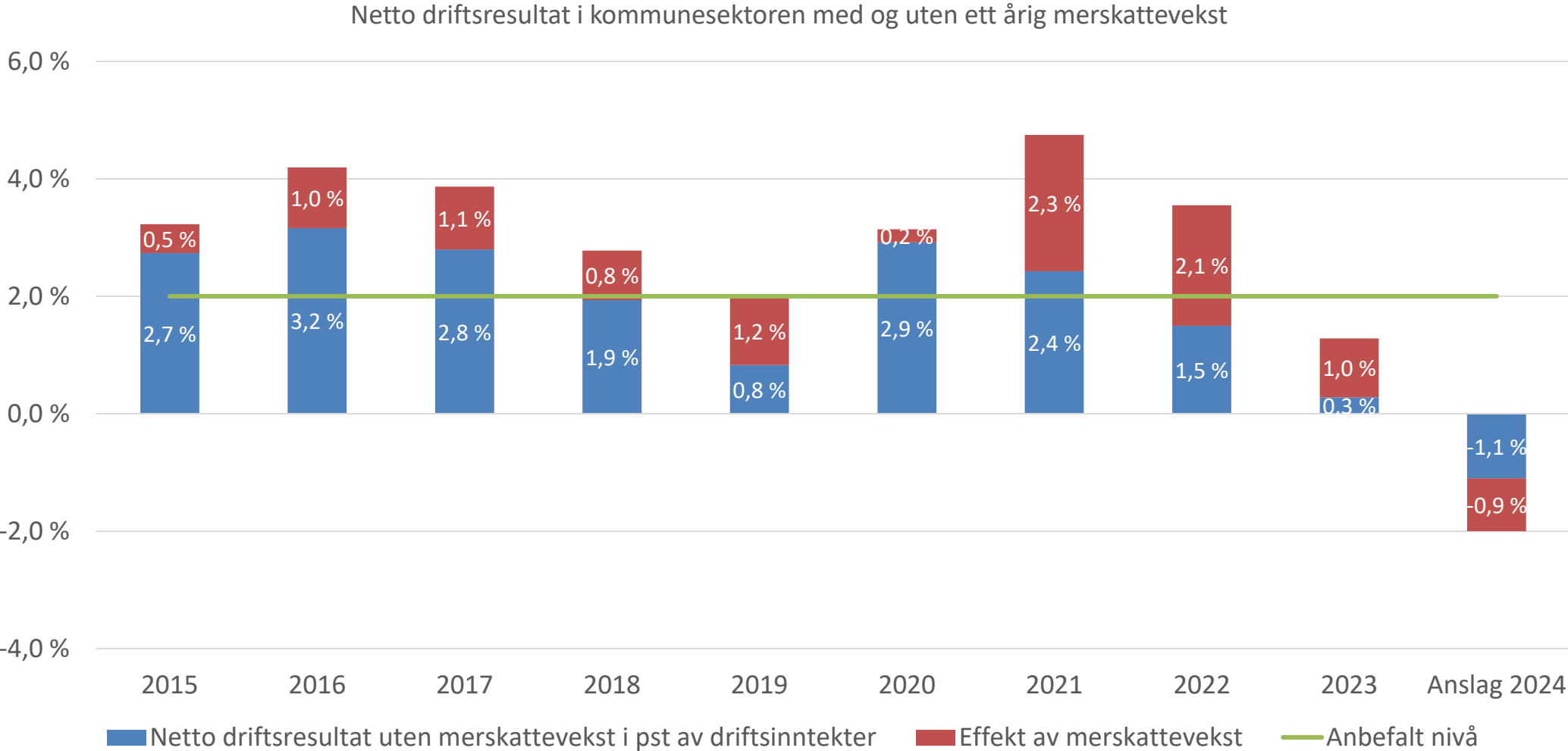
I tillegg ligger det an til at **forskuddsskatt** for inntektsåret 2024 vil bli om lag 1 mrd. kroner lavere enn foregående år

Etter KS' vurdering vil skatteinntektene i 2024 bli lavere enn anslaget i statsbudsjettet, og lavere enn anslaget vi hadde i skattewebinalet

	Prognose 2024 - skatt per oktober	Prognose 2024 - skatt per aug/sept	Endring i prosent fra 2023
Forskuddstrekk og forskuddsskatt vedr. inneværende inntektsår	167 114	168 214	2,9 %
Forskuddstrekk 6. termin 2023 innbetalt januar	27 821	27 821	4,4 %
Restskatter tidligere år og tilleggsforskudd per oktober	19 638	19 638	7,3 %
Avregninger for foregående skatteår (margin og korreksjonsoppgjør)	950	1 100	-74,4 %
Marginavsetning vedr. forskuddstrekk og tilleggsforskudd 2023	-3 016	-3 016	3,0 %
Øvrige skatter, inkl. naturressursskatt og renter	2 392	2 392	1,3 %
Anslag skatteinngang	214 900	216 150	2,1 %
Skatteanslag i NB 2025	218 400	218 400	
Prognose mindreskatteinngang 2024	-3 500	-2 250	

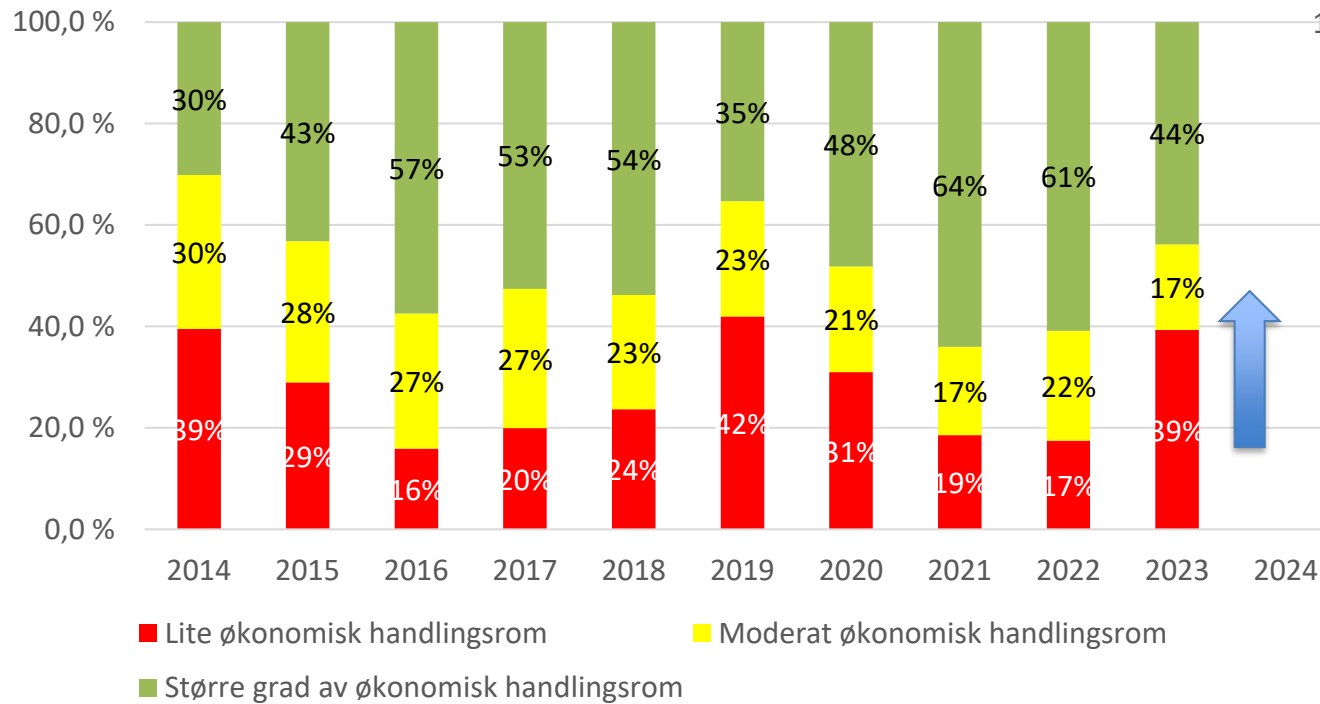
Underliggende press i kommuneøkonomien har blitt skjult av engangsinntekter fra skatt. Men i 2024 endres bildet, skattesvikt forsterker de voksende utfordringene

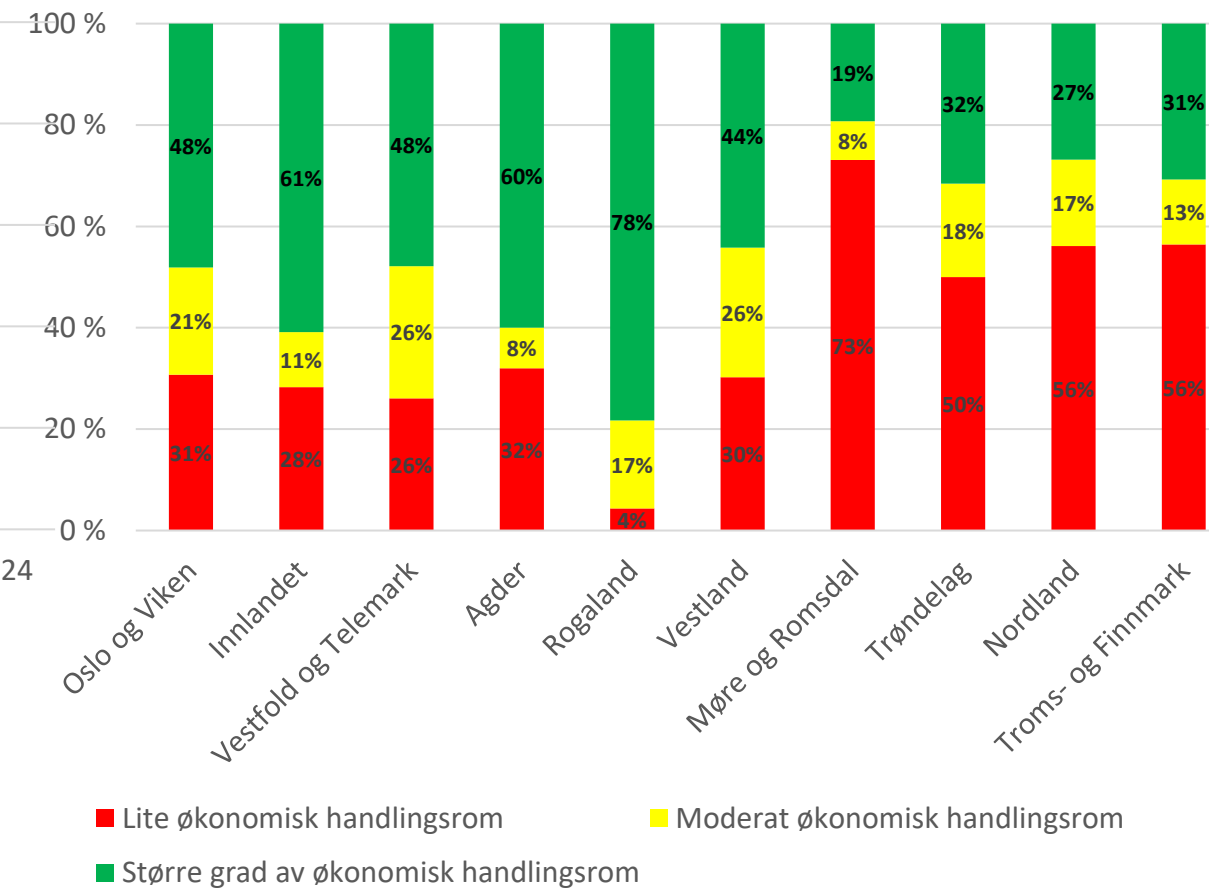
Det er flere kommuner med begrenset handlingsrom i 2023 enn de fleste tidligere år

Ligger an til enda flere «røde» kommune i 2024, men staten har varslet ekstra bevilgninger

Andel kommuner med ulik grad av handlingsrom

Andel kommuner med ulik grad av økonomisk handlingsrom

Kommuneopplegget for 2025 i statsbudsjettet

Statsbudsjettet 2025 – hovedtall

- Opplegget for Realvekst i kommunesektorens frie inntekter i 2025 på 6,8 mrd.
  - Kommunene 5,15 mrd. kroner
  - Fylkeskommunene 1,65 mrd. kroner
- Demografikostnader på 3,7 mrd. kroner som skal dekkes av de frie inntektene.
  - Kommunene 2,5 mrd. kroner
  - Fylkeskommunene 1,2 mrd. kroner
- Innenfor veksten av de frie inntektene er:
  - 250 mill. kroner - bemanning i barnehagene
  - 150 mill. kroner – opptrappingsplan psykisk helse (ny)
  - 1,7 mrd. kroner - omlegging av inntektssystemet (økning med 100 mill. kroner frå Kommuneprop.)
- Kommunal lønns- og prisvekst (deflator) 4,1 prosent (lønnsvekst 4,5 prosent, kommunal prisvekst 3,5 prosent)
- Pensjon 0,5 mrd. kroner lavere enn anslått lønnsvekst, det vil si en nedjustering med 0,7 mrd. kroner fra Kommuneproposisjonen.
  - Gir isolert sett et økt handlingsrom for 2025, **men ses endringene i pensjonsanslagene for 2024 og 2025 i sammenheng er det en reduksjon** (ca. 1,8 mrd. kroner fra kommuneproposisjonen)
- Pensjonskostnader ny AFP, nye anslag med finansiering i RNB 2025 (se neste lysark)

Regjeringen kommer med nyttige avklaringer om ny offentlig AFP i statsbudsjettet

Kommunal- og
distriktsdepartementet

Pensjon: Revidert rundskriv og RNB25

- Anslaget inneheld ikkje effekt av ny offentlig AFP, som blir implementert frå 1. januar 2025
- Ny offentlig AFP førebels ikkje inne i berekninga av rekneskapsmessige kostnader frå 2025
- Regjeringa kjem tilbake med oppdatert anslag, inkludert effekten av ny offentlig AFP, i RNB25
- Regjeringa vil dekkja ein auke i kostnadene i 2025, men óg gjere ei samla vurdering av sektoren sin økonomi

Endret skattegrunnlag, økt inntektsutjevning og skattesatser

Kommunalt skattegrunnlag

- Utbytteinntekter og netto gevinst ved salg av verdipapirer tas ut fra 2025
- Kommunenes andel av formuesskatten halveres over en to års periode
- Kommunenes andel av inntektsskatten økes tilsvarende

Økt skatteutjevning

- Symmetrisk inntektsutjevning økes fra dagens 60 prosent til 64 prosent over en 2 års periode
- Alle kommuner får skatteinntekter etter utjevning på minimum 95 prosent av landsgjennomsnittet

Skattesatser 2025

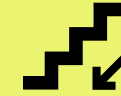
- Skatteøre alminnelig inntekt maks. 12,75 prosent
- Formuesskatt maks. 5,25 promille
- Naturressursskatt 1,13 øre per kWh fra 1.1.2025, men bokføres i kommuneregnskapene først i 2026

Endringer i regionalpolitiske tilskudd

Sør-Norge tilskudd og
Nord-Norge tilskudd
videreføres

- Ny distriktsindeks tas i bruk og oppdateres årlig
(Sør-Norge og småkommunetillegg)
- Naturoressursinntekter inkluderes ved beregning av inntektsgrense for hvem som ikke får tilskudd i Sør-Norge

Veksttilskudd videreføres,
men med om lag 1/3 sats

Storbytilskudd videreføres,
men med litt redusert sats

Regionsentertilskudd avvikles

Fordeling av realvekst

- **1,5 mrd. kroner** med særskilt fordeling i tabell-C, der kommuner med lavest skatteinntekter og naturressursinntekter får de høyeste veksten.
Videreføres til neste revisjon av inntektssystemet, men at fordelingen mellom kommunene framover blir justert årlig med utgangspunkt i oppdaterte inntektstall.
- **150 mill. kroner** i særskilt tapskompensasjon i tabell-C til kommuner som taper på nytt inntektssystem og har skatte- og naturressursinntekter under 105 prosent av landssnitt.
Beregnet i 2025, og ligger fast med samme nominelle beløp til neste revisjon av inntektssystemet
- **Engangskompensasjon i 2025 på 14,5 mill. kroner** til tre kommuner som taper mer enn 3 000 kroner per innbygger på nytt inntektssystem.
- **Skatteinntekter** skal utgjøre om lag 40 prosent av samlede inntekter, og **5,3 mrd. kroner** av realveksten kommer som økte skatteinntekter
- **Innbyggertilskuddet reduseres med 1,75 mrd. kroner**, slik at samlet realvekst blir 5,15 mrd. kroner

Oppgaveendringer og korreksjoner innarbeidet i rammetilskuddet

- **Barnehage**, makspriser foreldrebetaling, **1,9 mrd. kroner**
- **Grunnskole**, helårseffekter gratis 12 timer 3. trinn og ny opplæringslov, samt uttrekk gevinst nytt prøvegjennomføringssystem, **1,17 mrd. kroner**
- **Sosial**, kompensasjon økt sosialhjelp sfa endringer i engangstønad fødsel/adopsjon og helårseffekt økt minstesats kvalifiseringsprogrammet, **48 mill. kroner**
- **Barnevern**, Tilpasning i forkant lovfesting pensjon fosterforeldre og overgangsordning spesialiserte fosterhjem, **72 mill. kroner.**
- **Kommunehelse**, vaksinasjonsprogram covid-19 og pneumokokk, **198 mill. kroner**
- **Korreksjonsordningen statlige/private skoler**, uttrekk av kommunerammen med 131 mill. kroner som følge av flere elever i disse skolene

Endringene i skattegrunnlaget gjør at prognosemodellens skatteanslag for 2025 på kommunenivå er svært usikkert. GJØR DERES EGNE BEREGNINGER OG ANSLAG

Skatteinntekter 2025 vil komme fra både nytt og dagens skattegrunnlag:

- Nytt skattegrunnlag
  - Forskuddstrekk og forskuddsskatt 2025
- Dagens skattegrunnlag
  - 6. termin forskuddstrekk 2024
  - Tilleggsforskudd og restskatt
  - Marginoppgjør og korreksjonsoppgjør
- Naturressursskatt videreført fra 2024

SKATTEANSLAG 2025 - VALGT TILNÆRMING

Kommunens skatteinntekter eks. naturressursskatt 2023

- Skatt på utbytte og eierinntekt (2022)

- 1/4 av formuesskatt (2022)

+ Økt skatt fra skatt på alminnelig inntekt (2022)

= Skattegrunnlag basis

+ Oppjustering til 2025 skattenivå med bruk av framskrevet innbyggertall 1.1.2025 (SSB MMMM)

+ Naturressursskatt videreført 2023 nivå

= **Skatteanslag 2025**

Skatteinntekter 2026 og framover - i all hovedsak fra nytt skattegrunnlag. Datagrunnlag for anslaget bygger på tallgrunnlag fra skatteetaten 2022

SKATTEANSLAG 2026

Skatt inntektsåret 2022 eks. naturressursskatt

- Skatt på utbytte og eierinntekt (2022)
- 1/2 av formuesskatt (2022)
- + Økt skatt fra skatt på alminnelig inntekt (2022)

- = Skattegrunnlag basis
- + Oppjustering til 2026 skattenivå
- + Naturressusskatt 2023 nivå oppjustert med 2,727 prosent

- = **Skatteanslag 2026**

Endring i saker med særskilt fordeling, tabell-C, som ikke er nevnt foran

- **PU kriteriet i utgiftsutjevningen,** Tilbakeføring av halvparten av effekten av nedvektingen av kriteriet. Ordningen vil gjelde til neste revisjon av inntektssystemet.
- **Kompensasjon til kommuner som tapte mest på gradert basis,** avviklet da utgiftsutjevningen i nytt inntektssystem har fullt basistilskudd.
- **Overgangsordning ansvarsreformen barnevernsreformen,** fordelt etter bruken av barnevernstiltak før reformen. Overgangsordningen avvikles fra 2025, og overføres til innbyggertilskudd/utgiftsutjevning, fordelt etter delkostnadsnøkkel barnevern

Omlegging i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester endres

- Fra en egenandel per bruker til en modell med
  - en egenandel (halvpart) utover innslagspunktet med et likt beløp per innbygger
  - en egenandel (halvpart) på 10 prosent av utgifter over innslagspunktet etter at den første egenandelen er trukket fra
- Refusjonskrav 2025 (regnskapsføres 2024):
  - Innslagspunkt, kroner 1 692 000
  - Tillegg for personer med utviklingshemmingsdiagnose, anslag kroner 886 000
  - Egenandel per innbygger, anslag kroner 358
- Fra og med 2026 refusjonskrav (regnskapsføring 2025)
Nedvektingen av PU- kriteriet i utgiftsutjevningen og tilbakeføringen av halvparten av nedvektingen gjennom tabell-C medfører at tillegget i innslagspunktet for brukere med PU-diagnose reduseres (i størrelsesorden 300 000 basert på refusjonskravene for 2024, regnskapsført 2023)

Innslagspunktet for alle tjenestemottakere økes slik at nedvektingen av PU-kriteriet ikke fører til økte refusjoner gjennomordningen (i størrelsesorden 165 000 basert på refusjonskrav 2024)

Om lag samme egenandel per innbygger som i 2025 lønnsjustert

Topppfinansieringsordningen ressurskrevende tjenester 2025 et overgangsår (regnskapsføres i kommuneregnskapene i 2024)

- Illustrasjonseksempel – Hva ville refusjonen vært i 2024 med det nye regelverket og satsene som var gjeldene i 2024.

Hustadvika

Refusjon i 2024:	53,723 mill. kroner
Refusjonsgrunnlag = refusjon/0,8	67,154 mill. kroner

Anslag refusjonsordning 2025, med 2024 tall

Refusjonsgrunnlag	67,154 mill. kroner
-------------------	---------------------

Egenandel A, beløp per innbygger:

kroner - 340 * 13 390 innbyggere	-4,553 mill. kroner
----------------------------------	---------------------

Egenandel B, 10 prosent over innslagspunkt:

$(\text{Refusjonsgrunnlag 2024} - \text{egenandel A}) * 10 \% = (67,154 - 4,553) * 10\%$	-6,260 mill. kroner
--	---------------------

Anslag refusjon	56,341 mill. kroner
-----------------	---------------------

Endring i refusjon	2,618 mill. kroner
--------------------	--------------------

Flyktninger- dekningsgraden redusert

Dekningsgraden av integreringstilskuddet ble redusert til 92 prosent i 2023

Tilskuddet ikke prisjustert i 2024

Ikke full prisjustering i 2025

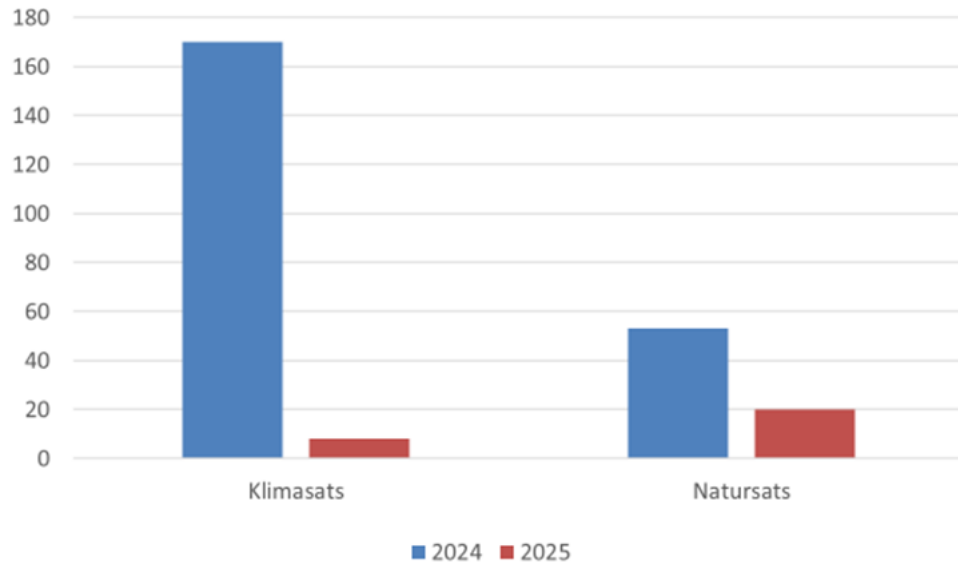

Stor økning i sosialutgiftene skaper press på de sosiale tjenestene i Nav

- ***Kommunene bør få større frihet til å teste ut nye løsninger på dette viktige området.***

- ***Positiv satsing på arbeidsmarkedstiltak***
  - ***KS ønsker forsøksordninger velkommen***
  - ***Alternativ bruk av midlene mulig?***

Kommunesektoren er avgjørende for å nå klima- og naturmålene

- Klimasats og natursats nedprioriteres, må minimum videreføres på årets nivå
- Forebyggende sikringsarbeid mot skred og flom må trappes opp
- Forutsigbare rammer er avgjørende for utvikling av areal- og naturregnskap i kommunene

– Stortinget må gi kommuner og fylkeskommuner et kraftig løft

– Forslaget til statsbudsjett løser ikke den alvorlige krisen i kommuneøkonomien. Kommuner og fylkeskommuners frie inntekter må økes mer enn dette for å gi innbyggerne viktige tjenester, sier KS' styreleder Gunn Marit Helgesen.

Foto: KS

Interessepolitisk jobbing med kommuneøkonomi høsten 2024

Nysalderingen av statsbudsjettet for 2024 (november/desember)

- Regjeringen har varslet økte bevilgninger til kommunesektoren

Stortinget

- Høringer i de ulike komiteene
- Hovedbudskap fra KS - behov for styrking av frie inntekter

Kommuneøkonomien og statsbudsjett 2025

Webinar økonomisjefer mv, 15. oktober 2024, Rune Bye og Sigmund Engdal